
Zbornik za umetnostno zgodovino

Archives d'histoire de l'art

Art History Journal

Izhaja od / Publié depuis / Published Since 1921

Nova vrsta / Nouvelle série / New Series LIII

Ljubljana 2017

ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO N. S. LIII/2017

Izdalo in založilo / Published by

SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO, LJUBLJANA
C/O FILOZOFSKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI
ODDELEK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO, AŠKERČEVA 2
SI – 1101 LJUBLJANA, SLOVENIJA

Uredniški odbor / Editorial Board

RENATA NOVAK KLEMENČIČ, glavna in odgovorna urednica / Editor in chief
JANEZ BALAŽIČ, MARJETA CIGLENEČKI, MATEJ KLEMENČIČ, MATEJA KOS,
ANDREJ SMREKAR, KATARINA ŠMID, SAMO ŠTEFANAC

Mednarodni svetovalni odbor / International Advisory Board

LINDA BOREAN, FRANCESCO CAGLIOTI, NINA KUDIŠ, VLADIMIR MARKOVIČ,
INGEBORG SCHEMPER SPARHOLZ, CARL BRANDON STREHLKE

Tehnična urednica / Production Editor

KATRA MEKE

Lektoriranje / Language Editing

NIKO HUDELJA (nemščina), **KATJA KRIŽNIK JERAJ** (slovenščina),
GIORDANA TROVABENE (italijanščina), **JOSH ROCCHIO** (angleščina)

Prevajalci / Translators

ROSALBA MOLESI (italijanščina)

Oblikovanje in postavitve / Design and Typesetting

STUDIOBOTAS

Tisk / Printing

GORENJSKI TISK STORITVE, D.O.O., KRANJ

Naklada / Number of Copies Printed

350 IZVODOV

Indeksirano v / Indexed by

BHA, FRANCIS, SCOPUS, ERIH PLUS

ZA AVTORSKE PRAVICE REPRODUKCIJ ODGOVARJAJO AVTORJI
OBJAVLJENIH PRISPEVKOV.

ISSN 0351-224X

ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO IZHAJA OB FINANČNI PODPORI
JAVNE AGENCIJE ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST REPUBLIKE SLOVENIJE

Kazalo / Contents

MARIJAN RUPERT	
Ob jubileju Nataše Golob	9
RAZPRAVE IN ČLANKI / ESSAYS AND ARTICLES	
ROBERT PESKAR	
Fragmenti gotskega ciborija iz Kranja	15
<i>Fragmente des gotischen Ziboriums aus Kranj</i>	
MATEVŽ REMŠKAR	
Poslikave v cerkvi sv. Marjete na Gradišču pri Lukovici	37
in Mojster Kranjskega oltarja	
<i>Murals in the Church of St. Margaret in Gradišče pri Lukovici</i>	
<i>and the Master of the Altar of Krainburg</i>	
URŠKA SUHADOLC	
Dolničarjeva Curia Labacensis – načrt za prenovu	57
ljubljske mestne hiše po augsburškem zgledu	
<i>Dolničar's Curia Labacensis – a Plan for the Rebuilding</i>	
<i>of Ljubljana's Town Hall after Augsburg's Example</i>	
MATEJ KLEMENČIČ	
Oltarji križniške cerkve v Ljubljani:	83
sodelovanje Marca Prodi in Antonia Beduzzija?	
<i>The Altars of the Church of the Teutonic Order in Ljubljana:</i>	
<i>a Result of a Collaboration between Marco Prodi and Antonio</i>	
<i>Beduzzi?</i>	
SARA TURK	
Baročni oltarji v koprski stolnici in njihova provenienca	99
<i>Gli altari del duomo di Capodistria e la loro origine</i>	

DAMIR TULIČ

Il Cardinale ritrovato: Antonio Gai per l'ex Abbazia di Busco 131
*Ponovno odkriti kardinal: delo Antonia Gaia za nekdanjo opatijo
v Buscu*

VALENTINA PAVLIČ

Jožef Straub in problem avtorstva velikega oltarja 149
v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici
*Joseph Straub and the Question of the Authorship
of the High Altar in Saint Joseph Church in Slovenska Bistrica*

KATJA MAHNIČ

Razstava zbirke slik v Kranjskem deželnem muzeju 1914. 167
Poskus rekonstrukcije razstavne strategije in njenega
pomena
*The Exhibition of the Collection of Paintings at the Carniolan
Provincial Museum in 1914. An Attempt to Reconstruct
Its Display Strategy and Significance*

STANKO KOKOLE

Vojeslav Molè in začetki umetnostnozgodovinskega študija 191
grško-rimske antike na Univerzi v Ljubljani – I. del
*Vojeslav Molè and the Earliest Courses in Graeco-Roman Art
at the University of Ljubljana – Part I*

AJDA ŠEME

Program Narodne galerije ob štirideseti obletnici 217
Komunistične partije Jugoslavije leta 1959 – začetek
načrtne pedagoške dejavnosti?
*The National Gallery of Slovenia and Its 1959 Program
Dedicated to the 40th Anniversary of the Communist Party
of Yugoslavia – the Beginning of a Planned Educational Activity?*

PRIMOŽ LAMPIČ

Mag. Mirko (Bogomir) Kambič: življenje in delo

227

Program Narodne galerije ob štirideseti obletnici Komunistične partije Jugoslavije leta 1959 – začetek načrtne pedagoške dejavnosti?

AJDA ŠEME

Obravnava pedagoških programov v Narodni galeriji je v strokovni literaturi prisotna od leta 1973, ko je Polonca Vrhunc pripravila prispevek za revijo *Argo*.¹ Ob osemdesetletnici Narodne galerije leta 1998 je kronologijo razvoja programov predstavila Lidija Tavčar, ki je nato nekoliko prilagojen članek objavila še leta 2006 v zborniku *Vis imaginis*, posvečenem Anici Cevc.² V sledečem besedilu je praznovanje štiridesete obletnice Komunistične partije Jugoslavije (KPJ)³ predstavljeno kot ključni mejnik za oblikovanje in razvoj stalnih pedagoških programov v Narodni galeriji. Izpostavljena je vloga ravnatelja dr. Karla Dobide, ki je politične pobude izkoriščal, ustrezno predruščil in vključil v eno izmed osnovnih nalog Narodne galerije, ki je približevanje slovenske upodablajoče umetnosti najširšim množicam.

Že iz prvih poročil o delovanju Društva Narodna galerija lahko ugotovimo, da je bil njen cilj izpopolniti galerijsko zbirko in jo približati javnosti. Poleg zapisov o tem, katere umetnine so pridobili, lahko spremljamo tudi poročila o dejavnostih, s katerimi so si prizadevali umetnost približati ljudem. Občasno so organizira-

Za spodbudo in pomoč pri pisanju se iskreno zahvaljujem dr. Renati Novak Klemenčič in dr. Kseniji Rozman za pogovor o obravnavani temi. Članek izhaja iz diplomske naloge, ki obravnavano tematiko postavlja v širši kontekst in odpira še nekatera druga vprašanja, ki so na tem mestu izpuščena. Cf. Ajda Šeme, *Razvoj pedagoških programov v Narodni galeriji med leti 1959 in 1963*, Ljubljana 2017 (diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, tipkopis).

¹ Polonca VRHUNC, Umetnostna vzgoja Narodne galerije, *Argo*, XII/1, 1973, pp. 16–19.

² Lidija TAVČAR, Muzejska pedagogika v Narodni galeriji, *Osemdeset let Narodne galerije. 1918–1998* (ed. Ferdinand Šerbelj), Ljubljana 1998, pp. 137–193; Lidija TAVČAR, Tempora mutantur, *Vis imaginis. Baročno slikarstvo in grafika. Jubilejni zbornik za Anico Cevc* (ed. Barbara Murovec), Ljubljana 2006, pp. 31–51. Za pregled teme glej še: Darinka VODE, *Pedagoški programi v muzejih in galerijah – primer: Narodna galerija*, Ljubljana 2007 (diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, tipkopis).

³ Komunistična partija Jugoslavije se je leta 1952 preimenovala v Zvezo komunistov Jugoslavije, vendar se v pregledanih dokumentih tudi po letu 1952 uporablja prvotno poimenovanje KPJ.

li vodstva po razstavah in v sodelovanju z Umetnostnozgodovinskim društvom prirejali predavanja o razvoju umetnosti pri nas.⁴ Leta 1946 so razpustili Društvo Narodna galerija in ustanovljena je bila Narodna galerija kot državna ustanova. V uredbi o ustanovitvi so bile zakonsko določene njene naloge, med katerimi je bila tudi skrb za približevanje umetnosti ljudem.⁵ Iz dokumentov, ki jih hrani ta Narodna galerija in Arhiv Slovenije, je razvidno, da so se ves čas prisotna prizadevanja za razvoj pedagoških dejavnosti v Narodni galeriji začela intenzivno razvijati šele v petdesetih in v začetku šestdesetih let oziroma v času, ko je mesto ravnatelja Narodne galerije zasedal dr. Karel Dobida. V tem obdobju so se začeli ključni premiki, ki so zaznamovali kasnejši razvoj pedagoških dejavnosti v okviru delovanja ustanove.

V letu 1959 je KPJ obeležila štirideseto leto delovanja. Jugoslovanski kulturno-prosvetni svet (Kulturno prosvetno Veće Jugoslavije) je na več sejah razpravljal o programu za praznovanje. Organizirati so želeli dogodke, ki bi se odvijali skozi celo slavnostno leto. S svojimi dopisi so spodbujali najrazličnejše kulturne organizacije, da sodelujejo v programu in se hkrati povezujejo tudi z amaterskimi društvi, saj so si želeli, da dogodki dosežejo čim širši krog ljudi. S tem namenom so finančno podprli izdelavo promocijskih gradiv kulturnih ustanov in spodbujali objave v časopisu in revijah. Da bi bile te kar se da učinkovite, so na sejah analizirali že objavljeno kulturno vsebino v tisku. Med pestro ponudbo kulturnih aktivnosti in dogodkov je lahko vsakdo našel nekaj, kar ga je pritegnilo, različni organizatorji pa so si na pobudo Jugoslovanskega kulturno-prosvetnega sveta prizadevali za cenovno dostopnost. Glavni razlog, da so si prizadevali doseči kar največ ljudi, je bil skrit v namenu organiziranja proslave. Državljanke so s pomočjo umetnostnih del in kulturnih aktivnosti želeli seznanjati z revolucionarnim bojem KPJ. Aktivnosti naj bi bile zasnovane tako, da bi z njihovo izvedbo ustvarili razpoloženje, ki bi pripomoglo h krepitvi socialističnih odnosov. Te relativno abstraktne napotke so ponazorili z določenimi predlogi iz prakse v Beogradu in npr. predlagali organiziranje natečajev za zborovska in gledališka dela s predvojno, vojno ali povojno tematiko, potujočih razstav reprodukcij, razprav na temo dobrega okusa v množični potrošnji, projekcije filmov ... Ponujeni predlogi so bili zgled, vseeno pa so

⁴ Poročila o delovanju Društva Narodna galerija in Umetnostnozgodovinskega društva so bila pred drugo svetovno vojno objavljena v *Zborniku za umetnostno zgodovino*.

⁵ Arhiv Republike Slovenije (ARS), SI AS 231, Ministrstvo za prosveto 1946, t. e. 8, Odsek za upodabljanje umetnosti in muzeje, Začasna uredba o ustanovitvi in ustroju Narodne galerije v Ljubljani, 13. 5. 1946. Cf. objavljena dokumenta *Razpust Društva Narodna galerija, leta 1945 in Ustanovitev Narodne galerije, leta 1946, Osemdeset let Narodne galerije. 1918–1998* (ed. Ferdinand Šerbelj), Ljubljana 1998, pp. 79–82.

NARODNA GALERIJA LJUBLJANA

1. Karel Dobida, *Vodnik po Narodni galeriji*, Ljubljana 1958, naslovnica

imele kulturne ustanove znotraj vsebinske tematike relativno proste roke za oblikovanje programov ob proslavi.⁶

Pri nas je bil za oblikovanje programa ob praznovanju, tako kot za druga muzejska vprašanja, pristojen Muzejski svet v okviru Ministrstva za prosveto LRS. Usmeritve je podajala tudi Komisija za muzeološka in muzejsko-galerijska vprašanja pod okriljem Sveta za prosveto in kulturo. Komisija je delovala od leta 1956 in si je ves čas prizadevala za razvoj muzejev in galerij v kompleksne izobraževalne ustanove.⁷

Iz dopisov Narodne galerije zgoraj omenjenim organom lahko razberemo, da je imela Narodna galerija ob praznovanju štiridesete obletnice KPJ namen organizirati potujočo razstavo reprodukcij umetnin iz stalne zbirke in predavanja o slovenski umetnosti ob predvajanju barvnih diapozitivov. Razstava naj bi v slavnostnem letu potovala po ljubljanskih osnovnih in srednjih šolah, za njeno organizacijo pa je bila odgovorna kustosinja Anica Cevc. Obsegala je 60 črno-belih fotografskih reprodukcij umetnin iz stalne zbirke Narodne galerije, med katerimi je bilo 11 gotskih, 10 baročnih, 14 klasičnih in romantičnih ter 25 realističnih del.⁸

Kljub temu da je znano število reprodukcij, ki so jih izdelali za potujočo razstavo po šolah v letu 1959, lahko o izboru del samo sklepamo. Točen seznam razstavljenih del med arhivskim gradivom ni ohranjen, prav tako posnetkov z razstav reprodukcij ne hranijo v fototeki Narodne galerije. Pri rekonstrukciji seznama bi

⁶ ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1959, t. e. 204, k. z. 88/1959: Predlog programa učešća kulturno-prosvetnog veća Jugoslavije u proslavi 40-godišnjice revolucionarne aktivnosti Komunističke partije Jugoslavije, Predlog programa kulturno-prosvetnog veća Jugoslavije za 1959 god in Izveštaj Sekretarijata kulturno-prosvetnog veća Jugoslavije o aktivnosti veća za period od 1. IX. 1957 do 1. I. 1959 godine, 15. 1. 1959.

⁷ ARS, SI AS 231, Ministrstvo za prosveto 1947, t. e. 13, Odsek za upodabljačo umetnost in muzeje 1947, Odlok o ustanovitvi Muzejskega sveta za muzejska vprašanja Slovenije, IV-1392/1, 13. 1. 1947; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1956, t. e. 131, Vsem muzejem v LR Sloveniji, okrajnim svetom za prosveto in kulturo in občinskim svetom za prosveto in kulturo; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 180, k. z. 816-1957, Imenovanje članov muzejske komisije, 26. 4. 1957.

⁸ Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev so začeli izvajati predavanja ob predvajanju barvnih diapozitivov šele v letu 1960. Arhiv Narodne galerije (NG), XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Razno: Poročilo o razstavah fotografskih posnetkov umetnin iz Narodne galerije, 23. 5. 1959 in Poročilo o udeležbi na seji na Svetu za šolstvo OLO Ljubljana, 26. 10. 1959; Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Korespondenca z SKP LRS, Sklad LRS za pospeševanje kulturne dejavnosti pri SKP LRS, Svet za prosveto OLO Ljubljana – prosvetno-pedagoška služba, Umetnine iz NG – razstave foto-posnetkov po šolah, 83/20, 2. 12. 1959; Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah, Korespondenca s šolami 1959, 1960, Razstava fotografskih posnetkov umetnin iz Narodne galerije – OŠ Moste, 22. 5. 1959; Arhiv NG, Mesečna poročila, 1949 in od 1950 do 1969: Mesečno poročilo za marec 1959, 22/4, 30. 4. 1959 in Mesečno poročilo za maj 1959, 22/6, 22. 6. 1959; AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1959, t. e. 208, Zapisnik 14. seje Upravnega odbora Narodne galerije, 6. 10. 1959. Potujoča razstava reprodukcij leta 1959 je bila prvič omenjena v: VRHUNC 1973, cit. n. 1, p. 16. Nekateri podatki, vključno s predstavitvijo evalvacije potujoče razstave po šolah leta 1959, so že predstavljeni v: TAVČAR 1998, cit. n. 2, pp. 146–150.

nam lahko pomagali posnetki stalne zbirke, vendar postavitev v tistem obdobju še niso dokumentirali. V Zgodovinskem arhivu se je med dokumentacijo in glasili šol, na katerih so ob praznovanju štiridesetletnice delovanja KPJ postavili razstavo reprodukcij iz stalne zbirke, ohranil program praznovanja na Gimnaziji Bežigrad. Iz njega je razvidno, da so na šoli priredili fotografsko razstavo, vendar ne izvemo ničesar o njeni vsebini ali organizaciji.⁹

Predstavo o stalni zbirki leta 1959 si lahko ustvarimo s pomočjo *Vodnika po Narodni galeriji* iz leta 1958. Dobida je na kratko predstavil slogovna obdobja od srednjega veka, prehod v barok je omilil z omembo renesančnih indicev, sledila sta klasicizem in romantika, do realizma, ki je zaključeval pregled umetnosti v Narodni galeriji. Poleg osnovnih podatkov o slogovnih obdobjih in omembe najpomembnejših avtorjev je naštel tudi dela, ki so bila razstavljena v stalni zbirki. Pregled je začel s predstavitvijo gotških kiparskih del, med katerimi je omenil Križanega iz Cerknice, Marijo z detetom iz Radelj v Dravski dolini, Sočutno iz Zgornjega Tuhinja, sv. Ožbolta z Jezerskega, sv. Florijana iz Kotelj in Križanega iz Dramelj. Nadaljeval je s kamnitimi skulpturami ljubljanske delavnice in lesenimi plastikami škofjeloške delavnice iz sredine in druge polovice 15. stoletja. Srednjeveško slikarstvo je predstavil s originalnimi fragmenti fresk iz Vrzdence, s Turnišča, z Bleda in iz Vitanj ter nekaterimi kopijami s Križne gore, z Jezerskega, iz Crngroba, s Sv. Primoža in s Suhe.¹⁰ Glede na to, da je Dobida v *Vodniku po Narodni galeriji* omenil 17 srednjeveških del, za potujočo razstavo reprodukcij pa je bilo izbranih 11, je očitno, da je za namen potujoče razstave izbor spomenikov še nekoliko oklestil. Enako lahko sklepamo tudi za druga obdobja.

Ker je bila naloga Narodne galerije popularizirati lastno zbirko in smo lahko v mesečnih poročilih večkrat zasledili, da si je Dobida prizadeval za sodelovanje s časopisi, je zanimiva analiza objav v dnevnem časopisu *Ljudska pravica* med letoma 1950 in 1959. Analiza vključuje samostojne objave reprodukcij z osnovnimi podatki o objavljenem umetnostnem delu. Članki ob odprtjih razstav, kritike ali splošna besedila o umetnosti iz obdobj, zastopanih v Narodni galeriji, so iz analize namerno izpuščeni, saj so bili taki prispevki logično opremljeni s slikovnim gradivom, prilagojenim temi.¹¹ Analiza je pokazala, da so v *Ljudski pravici* objavljali reprodukcije umetnin, ki so nastale v drugi polovici 18. stoletja in kasneje, umetnin starejših umetnostnih obdobj pa z izjemo dveh Kremser Schmidtovih del niso objavljali.

⁹ Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL), SI ZAL LJU/0188, Gimnazija Ljubljana – Bežigrad, t. e. 40, a. e. 496, Program proslav 40. letnice ZKJ in SKOJ-a.

¹⁰ Karel DOBIDA, *Vodnik po Narodni galeriji*, Ljubljana 1958, pp. 8–12.

¹¹ Besedil o razstavah v Narodni galeriji je bilo občutno manj kot besedil o razstavah s sodobnejšo tematiko.

Osredotočenost na novejšo umetnost lahko razumemo kot prilagoditev ravnatelja sprejeti kulturni politiki. To se kaže tudi v tem, da ni bila v obdobju osmih let v časopisu reproducirana niti ena umetnina s krščansko tematiko. Med 40 objavljenimi reprodukcijami so prevladovali portreti s 45 odstotki, sledili so žanrski motivi s 27,5 odstotka, krajine s 25 odstotki in mitološki motivi z 2,5 odstotka.

Število del iz *Vodnika po Narodni galeriji* in objave v *Ljudski pravici* se ne ujemajo s številom reprodukcij na potujoči razstavi, niti se ne ujemata časovni okvir in tematski izbor. S primerjavo vsebine v *Vodniku* in s številom reprodukcij za potujočo razstavo vidimo, da so z izborom za potujočo razstavo, enako kot v *Vodniku*, predstavili vsa umetnostna obdobja v razvoju slovenske umetnosti. Zato se tudi niso mogli izogniti delom s krščansko tematiko, saj je bila ta pri starejšem fondu Narodne galerije izrazito prevladujoča. Obdobje realizma je bilo slogovno zadnje obdobje, ki so ga predstavljali po šolah in hkrati ilustrirano z največjim številom reprodukcij – 25 del ustreza skoraj 42 odstotkom vseh predstavljenih del. Odstavek, s katerim dr. Dobida v *Vodniku po Narodni galeriji* uvaja realistično slikarstvo, lahko uporabimo kot razlago, zakaj je tako: »Slikarstvo okoli 1870 do 1880 na slovenskih tleh kaže, kako se je hkrati s preroditvijo narodne zavesti v vseh umetnostnih panogah tudi v slikarstvu začelo zbujať živo zanimanje za življenje preproste domačega človeka. Pojavljajo se prvi poskusi, ustvariti resničnostne podobe iz sveta kmečkega ljudstva. Po toliko stoletij trajajoči dobi odtujitve se umetniki skušajo spet približati domači grudi in njenim ljudem in vse pogostejše so očitne težnje realistično upodabljati svoje doživljanje sveta.«¹² Morda se prav tu najbolj odraža prilagajanje socialističnim idejam, saj se je vladajoča politika z realizmom lahko poistovetila, niso pa ji bile blizu druge teme – torej krščanske, plemiške ali meščanske. V skladu z Dobidovo razlago je središče slike v realizmu postal kmet, ki ga lahko v duhu časa razumemo kot predhodnika socialističnega delavca. Prav tako je oblast spodbujala ukvarjanje z domačimi temami, ki so na realističnih slikah prevladujoči motivi. Ta vidik potrjujejo tudi reprodukcije, objavljene v *Ljudski pravici*.

Glede na usmeritve za praznovanje štiridesete obletnice KPJ, naj kulturne ustanove z umetnostnimi deli vzgajajo državljane v socialističnem duhu, in z rekonstrukcijo vsebine potujoče razstave reprodukcij po šolah vidimo, da se je Narodna galerija vendarle zelo oddaljila od zahtevane tematike in od oblasti všečnih motivov. Kljub temu da je ravnatelj Dobida sodeloval z ministrstvi in sprejemal njihova navodila za praznovanje, lahko rečemo, da jih je le navidezno apliciral na program Narodne galerije. Bolj kot upoštevanje smernic Jugoslovanskega kulturno-prosvetnega sveta

¹² DOBIDA 1958, cit. n. 10, p. 20.

je na Dobido vplivala ideja o muzejih in galerijah kot izobraževalnih ustanovah, zato si je prizadeval vzpostaviti umetnostno vzgojo po šolah kot reden program Narodne galerije. V obdobju pred praznovanjem štiridesetletnice KPJ so na zvezni ravni izvajali reformo šolstva in pripravljali zvezni muzejski zakon. Rezultat tega je bil, da so sodelovanje muzejev in šol zakonsko opredelili, saj so menili, da lahko šole učno snov v sodelovanju z muzeji predstavljajo bolj ilustrativno in tako zmanjšajo dobesedno učenje. Splošna zakonsko podana smernica za pouk umetnostne vzgoje v šolah je bila približanje pomena in vrednot likovne umetnosti otrokom na preprost, lahko dojemljiv in vizualno nazoren način. Umetnostna vzgoja v šolah ni smela biti teoretična, temveč v najtesnejši povezavi z umetninami samimi.¹³ Potujoča razstava reprodukcij s pregledom slovenske umetnosti je kljub rahli nesorazmernosti pri predstavitvi posameznih slogov upoštevala smernice šolske reforme veliko bolj, kot je sledila vsebinskim zahtevam za praznovanje štiridesetletnice KPJ.

Kljub temu da je bila pobuda za potujočo razstavo reprodukcij povezana z enkratnim političnim dogodkom, je imel Dobida posluš za novosti in napredek, zato mu je uspelo akcijo ob štirideseti obletnici delovanja KPJ preoblikovati v stalni pedagoški program Narodne galerije. Že med pripravami na praznovanje je imel ravnatelj idejo s programom umetnostne vzgoje po šolah nadaljevati tudi kasneje in tako ustvarjati nove generacije obiskovalcev muzejev in galerij. Spretno se je prilagajal vladajoči politiki in njihovim idejam ugajal z izborom umetnin za objave v dnevnem časopisju, hkrati pa mu je uspelo sredstva, namenjena organizaciji političnega dogodka, izkoristiti za oblikovanje umetnostne vzgoje mladine, kjer je bil v nabor reprodukcij za razstavo vključen celoten pregled zbirke Narodne galerije, ne samo politično sprejemljivejša dela. Dobida se je že med organizacijo praznovanja povezal s Skladom za pospeševanje kulturne dejavnosti in Svetom za prosveto OLO Ljubljana, saj se je zavedal, da lahko v sodelovanju z njimi informacije o umetno-

¹³ Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Korespondenca z SKP LRS, Sklad LRS za pospeševanje kulturne dejavnosti pri SKP LRS, Svet za prosveto OLO Ljubljana – prosvetno-pedagoška služba: Umetnostno-vzgojna dejavnost Narodne galerije po šolah, 15/2, 16. 2. 1960 in Umetnine iz NG – razstave foto-posnetkov po šolah, 83/20, 2. 12. 1959; Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Razno, Poročilo o razstavah fotografskih posnetkov umetnin iz Narodne galerije, 23. 5. 1959; Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, 1962–1963, Umetnostna vzgoja – vabila šolam za prireditve predavanj in razstav, Umetnostna vzgoja mladine – vabilo, 27. 2. 1962; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 177, k. z. 60-1957, Poročilo Sveta za kulturo in prosveto LRS o znanstvenih, prosvetnih in umetniških ustanovah; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 177, k. z. 102/8-57, Sklepi 4. redne seje Sveta za kulturo in prosveto LRS, 6. 4. 1957; AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 177, k. z. 102/11-57, Stenografski zapisnik 4. redne seje Sveta za kulturo in prosveto LRS, Muzeji v Sloveniji, 6. 4. 1957; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1957, t. e. 179, k. z. 345/1-57, Galerije in še nekatera materialna vprašanja likovne umetnosti in izobrazbe.

stni vzgoji v Narodni galeriji dosežejo širši krog. Dobida je omenjena organa pro-sil, da o pripravljenosti Narodne galerije za izvajanje umetnostne vzgoje obvestita šole po vsej državi, zato jima je v začetku leta 1960 posredoval izpopolnjen načrt za delo. Poleg nadaljevanja potujoče razstave reprodukcij je Dobida kot nadgraj-dnjo ponudil predavanja o slovenski umetnosti ob predvajanju barvnih diapoziti-vov, ki jih za praznovanje štiridesetletnice niso uspeli realizirati.¹⁴ K vzpostavitvi stalnega programa umetnostne vzgoje je poleg Dobidovih prizadevanj nedvomno pripomoglo tudi veliko zanimanje šol za ponujene vsebine. Ker se je obseg dela na področju umetnostne vzgoje ves čas povečeval, je Dobida v začetku šestdesetih let zaprosil za vzpostavitev novega delovnega mesta kustosa pedagoga.¹⁵ Od sistemi-zacije delovnega mesta kustosa pedagoga v letu 1963¹⁶ so se pedagoški programi v Narodni galeriji ves čas intenzivno razvijali in na različne načine sledili poslan-stvu galerije, ki ga je v *Vodniku po Narodni galeriji* lepo ubesedil Dobida: »Narodna galerija pa ni samo muzej starih umetnin, temveč tudi, in to v prvi vrsti, zavod za umetnostno vzgojo, ki mora skrbeti za širjenje in utrjevanje zanimanja za likovno umetnost med ljudstvom. To bistveno nalogo opravlja s prirejanjem zgodovinskih razstav, izdajanjem katalogov in drugih publikacij, s skrbjo za strokovna predavanja in vodstva po zbirkah in s propagando po časopisih in radiu. Za znanstveno obde-lovanje svojega gradiva in celotne umetniške tvornosti na slovenskih tleh sploh pa zbira biografsko in bibliografsko gradivo ter ureja fototeko, ki daje čimdalje popol-nejšo in preglednejšo podobo vsega našega starejšega umetnostnega inventarja.«¹⁷

Viri slikovnega gradiva: arhiv avtorice (1)

¹⁴ Arhiv NG, XI/16, Umetnostna vzgoja – potujoče razstave 1959–1963, Umetnostna vzgoja po šolah 1959–1960, Korespondenca z SKP LRS, Sklad LRS za pospeševanje kulturne dejavnosti pri SKP LRS, Svet za prosveto OLO Ljubljana – prosvetno-pedagoška služba: Umetnine iz NG – razstave foto-posnetkov po šolah, 83/20, 2. 12. 1959, Umetnostno-vzgojno delo v Narodni galeriji, 33/1, 18. 1. 1960 in Umetnost-no-vzgojna dejavnost Narodne galerije po šolah, 15/2, 16. 2. 1960; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1960, t. e. 220, k. z. 163-1960, Zapisnik 15. seje Upravnega odbora Narodne galerije, 22. 1. 1960; ARS, SI AS 249, Svet za prosveto in kulturo 1960, t. e. 222, k. z. 393/1-60, Zapisnik o seji Upravnega od-bora Narodne galerije, 1. 3. 1960; Arhiv NG, Mesečna poročila, 1949 in od 1950 do 1969: Mesečno po-ročilo za mesec marec 1960, 39/4, 30. 4. 1960 in Mesečno poročilo za junij 1960, 39/7, 6. 9. 1960.

¹⁵ ARS, SI AS 249, Svet za kulturo in prosveto Ljudske republike Slovenije, t. e. 289, k. z. 400-5/62, Kulturni javni zavodi SZP in SZ LRS, Narodna galerija. Poročilo o poslovanju Narodne galerije v Ljubljani v l. 1961.

¹⁶ ARS, SI AS 2130, Republiški sekretariat za kulturo in prosveto Socialistične republike Slovenije, t. e. 2, pe. e. 41, k. z. 022-3/63, Narodna galerija Ljubljana. Sistematizacija službenega mesta, Usta-novitev delovnega mesta, 3. 4. 1963. Zaposlitev kustosa pedagoga že omenjena v: VRHUNC 1973, cit. n. 1, p. 16 in TAVČAR 1998, cit. n. 2, p. 151.

¹⁷ DOBIDA 1958, cit. n. 10, p. 28.

The National Gallery of Slovenia and Its 1959 Program Dedicated to the 40th Anniversary of the Communist Party of Yugoslavia – the Beginning of Planned Educational Activity?

SUMMARY

Ever since its beginnings the plan of the National Gallery of Slovenia was to popularize the fine arts of Slovenia from its own collection. Either on their own or through collaboration with the Slovene art history society, its employees were constantly designing guided tours and composing lectures on the development of Slovene art. Although these activities were ever-present in the National Gallery, we can place the beginnings of the educational program development in the 1950s and early 60s, when the post of the gallery's director was taken by Dr. Karel Dobida. This period coincided with the 40th anniversary of the Communist party of Yugoslavia (KPJ, 1959), a crucial moment in the development of the National Gallery's permanent art education program. The general guidelines for the celebration of the anniversary were outlined by the KPJ in cooperation with the Yugoslav Educational-Cultural Council, and they demanded that all celebratory activities should – together with specific works of art and cultural exercises – remind the citizens of the KPJ's revolutionary fight. Within these guidelines individual institutions were permitted a relatively hands-free approach to planning the commemorative activities. The people at the National Gallery decided to organize a travelling exhibition of art reproductions from its permanent collection, which was displayed at primary and middle schools in Ljubljana throughout the memorial year. Despite the fact that the travelling exhibition was initially designed as a one-time event, the gallery's director Karel Dobida had been aiming to transform it into a permanent educational program of the National Gallery ever since the initial discussions regarding the memorial took place. His inspiration, however, was not motivated by politics, but rather the idea to present museums and galleries as educational institutions. This is evident in the collection of selected reproductions, which included the entire catalogue of the National Gallery, not just its politically acceptable works. Dobida's 1958 *Guide to the National Gallery* is an informative display of the works included into the 1959 permanent collection. Given the confirmed number of paintings from each style period included in the travelling exhibition we can assume that Dobida had to leave out some of the works from the guide. He applied his diplomatic skills in order to carefully adapt to the governing bodies, thus being able to reuse the funds initially dedicated to organizing political events for the formation of youth art education. The amount of work in the gallery was constantly increasing due to the large interest in the exhibition that the schools demonstrated. In the early 60s Dobida proposed the addition of a new position – curator-educator, – which was then systematized in 1963. Since then, the educational programs of the National Gallery have been evolving constantly and intensely.

Avtorji / Authors

RED. PROF. DR. MATEJ KLEMENČIČ

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
SI-1000 Ljubljana
matej.klemencic@ff.uni-lj.si

DOC. DR. STANKO KOKOLE

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
SI-1000 Ljubljana
stanko.kokole@ff.uni-lj.si

DR. PRIMOŽ LAMPIČ

Muzej za arhitekturo in oblikovanje
Grad Fužine
Pot na Fužine 2
SI-1000 Ljubljana
primoz.lampic@mao.si

DOC. DR. KATJA MAHNIČ

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000 Ljubljana
katja.mahnic@ff.uni-lj.si

VALENTINA PAVLIČ

Oddelek za likovno pedagogiko
Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
Kardeljeva ploščad 16
SI-1000 Ljubljana
Valentina.Pavlic@pef.uni-lj.si

DOC. DR. ROBERT PESKAR

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Metelkova 4
SI-1000 Ljubljana
robert.peskar@zvks.si

MATEVŽ REMŠKAR

Rimska c. 11a
SI-1358 Log pri Brezovici
matevz.remskar@gmail.com

MAG. MARIJAN RUPERT

Zbirka rokopisov, redkih in starih tiskov
Narodna in univerzitetna knjižnica
Turjaška 1
SI-1000 Ljubljana
marijan.rupert@nuk.uni-lj.si

URŠKA SUHADOLC

Ulica Emila Adamiča 43
SI-1356 Dobrova
suhadolc_ursa@hotmail.com

AJDA ŠEME

Rakuševa ul. 12
SI-1000 Ljubljana
seme.ajda@gmail.com

DOC. DR. DAMIR TULIĆ

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilište u Rijeci
Slavka Krautzeka bb
HR-51000 Rijeka
dtulic@uniri.hr

SARA TURK

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000 Ljubljana
sara.turk@ff.uni-lj.si

Sinopsisi / Abstracts

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Robert PESKAR, Fragmenti gotskega ciborija iz Kranja

Ključne besede: ciborij, gotska arhitektura, »Knickrippenstern«, Peter iz Prachatic, stolnica sv. Vida v Pragi, stolnica sv. Štefana na Dunaju, cerkev Maria am Gestade na Dunaju, kamnosek Hans Krainer

Prispevek obravnava fragmente gotskega ciborija, najdene ob arheoloških raziskavah v župnijski cerkvi sv. Kancijana v Kranju leta 1984. Povezati jih je mogoče z gradbeno vne-
mo nekdanjega župnika Kolomana de Manswerd († 1434), umetnostno pa predvsem z du-
najsko arhitekturo in praškimi vplivi. Čeprav gre za skromne fragmente, je bilo mogoče
zanesljivo rekonstruirati prvotno obočno shemo ciborija, v nemški terminologiji znani
kot »Knickrippenstern«. Datacija ciborija okoli leta 1425 in razmeroma zgoden pojav
skorajda enake obočne sheme v zvoniku župnijske cerkve v Šentrupertu na Dolenjskem,
delo kamnosekov iz ptujskogorske delavnice iz časa okoli 1415–1425, bi lahko razrešila
tudi problem datacije oboka dunajske cerkve Maria am Gestade.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Robert PESKAR, Fragments of a Gothic Ciborium from Kranj

Keywords: canopy, gothic architecture, "Knickrippenstern", Peter from Prachatic, cathedral of St. Vitus in Prague, cathedral of St. Stephan in Vienna, church Maria am Gestade in Vienna, Hans Krainer, the stonemason

The article examines the fragments of a Gothic ciborium found in the course of archaeo-
logical research at the St Cantianus Parish Church in Kranj in 1984. The fragments can
be linked to the enthusiasm for construction of the former priest Koloman de Manswerd
(† 1434), while from an artistic standpoint they can be associated with Viennese archi-
tecture and influences from Prague. Even though the preserved fragments are scarce, it
was possible to reliably reconstruct the initial vault scheme of the ciborium, referred to
in German terminology as the Knickrippenstern. The ciborium's dating of around 1425
and the relatively early occurrence of a nearly identical vault scheme in the belfry of the
parish church in Šentrupert na Dolenjskem—the work of stonemasons from the Ptujška
Gora masons' guild from around 1415–1425, might also resolve the issue of dating the
vault at the Maria am Gestade Church in Vienna.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Matevž REMŠKAR, Poslikave v cerkvi sv. Marjete na Gradišču pri Lukovici in Mojster Kranjskega oltarja

Ključne besede: stensko slikarstvo, Gradiški mojster, Gradišče pri Lukovici, Mojster Kranjskega oltarja, Sv. Primož

Pred nekaj leti odkrite in restavrirane poslikave v cerkvi sv. Marjete na Gradišču pri Lu-
kovici kažejo močne vplive cikla pohoda in poklona iz cerkve sv. Primoža in Felicijana na
Sv. Primožu, vidne pa so tudi povezave s Kranjskim oltarjem in Tuhinjskima reliefoma.
Spoznanja, ki jih prinaša analiza poslikav na Gradišču, potrjujejo starejšo tezo, da lahko

Kranjski oltar in poslikave na Sv. Primožu pripišemo istemu mojstru ter slikarja identificiramo z mojstrom Vidom, čigar učenec bi lahko bil Gradiški mojster.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Matevž REMŠKAR, Murals in the Church of St. Margaret in Gradišče pri Lukovici and the Master of the Altar of Krainburg

Keywords: mural painting, Master of Gradišče, Gradišče pri Lukovici, Master of the Krainburg Altar, Sv. Primož

Revealed and restored a few years ago, the mural paintings in the church of St. Margaret in Gradišče pri Lukovici show the strong influences of the cycle of Journey and Adoration of the Magi in the church of St. Primus and Felician on Sv. Primož. Connections with the Krainburg Altar and Tuhinjski reliefs are also evident. The findings of the analysis of murals on Gradišče confirm the older thesis that the Master of the Krainburg Altar was also an author of the murals on Sv. Primož and can be identified with master Vid, whose student could be the Master of Gradišče.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Urška SUHADOLC, Dolničarjeva Curia Labacensis – načrt za prenovu ljubljanske mestne hiše po augsburškem zgledu

Ključne besede: Janez Gregor Dolničar, Ljubljana, Augsburg, Mathäus Sendel, viri, mestna hiša, Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, rokopis, 17. stoletje, Curia Augustanae Republicae

V rokopisu *Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc[atus] Carnioliae* (Ljubljana, Semeniška knjižnica, Rkp. 12), napisanem okoli 1680, je nepodpisani avtor, kasneje identificiran kot Janez Gregor Dolničar, predstavil svojo vizijo za prezidavo ljubljanske mestne hiše. Čeprav je bil rokopis v slovenski strokovni literaturi večkrat omenjen, pa doslej še nihče ni opazil podobnosti med njim ter augsburško mestno hišo. Da podobnost med obema mestnima hišama ni zgolj naključna, nam pokaže primerjava Dolničarjeve *Curie* z vodičem po augsburški mestni hiši z naslovom *Curia Augustanae reipublicae*, ki ga je napisal Mathäus Sendel in je prvič izšel v Augsburgu leta 1657. Primerjava posameznih delov obeh besedil dokazuje, da Dolničar Sendlove *Curiae* očitno ni le poznal, ampak jo je s pridom uporabljal kot predlogo pri pisanju svoje.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Urška SUHADOLC, Dolničar's Curia Labacensis – a Plan for the Rebuilding of Ljubljana's Town Hall after Augsburg's Example

Keywords: Janez Gregor Dolničar, Ljubljana, 17th century, Augsburg, Mathäus Sendel, written sources, town hall, Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, manuscript, Curia Augustanae Republicae

In the manuscript *Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc[atus] Carnioliae* (Ljubljana, Seminary Library, rkp. 12), written around 1680, an anonymous author, later identified as Janez Gregor Dolničar, put forward his vision for the rebuilding of Ljubljana's town hall. Although the manuscript itself has been mentioned in Slovene scientific literature several times, its similarity to Augsburg's town hall has not been noticed until now. Comparison

of Dolničar's *Curia to Curia Augustanae reipublicae* – a guide through Augsburg's town hall written by Mathäus Sendel and first published in 1657 – shows us that the resemblance is far from coincidental. Comparison of select excerpts proves that Dolničar not only knew of Sendel's book but used it extensively while writing his own.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Matej KLEMENČIČ, Oltarji križniške cerkve v Ljubljani: sodelovanje Marca Prodi in Antonia Beduzzi

Ključne besede: kiparstvo, arhitektura, oltarni nastavki, barok, križniški red, Ljubljana, Dunaj, Marco Prodi, Antonio Beduzzi

Trije oltarji v ljubljanski križevniški cerkvi so dokumentirano delo dunajskega kiparja in rezbarja Marca Prodi iz leta 1715. V članku je predstavljena teza, da takšne oltarne nastavke tipa »okvirnih oltarjev«, ki leta 1715 še niso bili uveljavljeni, ni mogel načrtovati malo znani in po umetnostnih sposobnostih verjetno skromni Marco Prodi, temveč nek drug umetnik iz dunajskih dvornih krogov. Na podlagi primerjav, še posebej oltarja v zasebni kapeli ene od naročnic ljubljanskih oltarjev, cesarice Amaliije Viljemine v samostanu salezijank na Dunaju, pa tudi na podlagi znanih osebnih povezav je kot avtor načrta ljubljanskih oltarjev predlagan Antonio Beduzzi, v prvi tretjini 18. stoletja eden od najpomembnejših dunajskih umetnikov, slikar, gledališki inženir in avtor številnih arhitekturnih projektov.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Matej KLEMENČIČ, The Altars of the Church of the Teutonic Order in Ljubljana: a Result of a Collaboration between Marco Prodi and Antonio Beduzzi?

Keywords: sculpture, architecture, altarpieces, baroque, Teutonic order, Ljubljana, Vienna, Marco Prodi, Antonio Beduzzi

Three altarpieces in the church of Teutonic Order in Ljubljana are a documented work of the little known Viennese sculptor and master of decorative carving Marco Prodi. In 1715 such frame-like altarpieces were not yet common in Vienna; therefore it is highly probable that some other, more experienced artist at the Viennese court planned them. Among possible comparisons the altarpiece in a private chapel in the Salesianerinnenkloster in Vienna stand out. It was commissioned, probably a few years after 1717, by Dowager Empress Amalia Wilhelmina, one of the three patronesses of the altars in Ljubljana, and was planned by Antonio Beduzzi. The article therefore suggests that Antonio Beduzzi draw the plans for the altars in Ljubljana while Prodi – who had worked alongside Beduzzi before – was entrusted the execution of the plans.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Sara TURK, Baročni oltarji v koprski stolnici in njihova provenienca

Ključne besede: Koper, koprška stolna cerkev, oltarna arhitektura, 17. stoletje, 18. stoletje, Alessandro Tremignon, Giorgio Massari, Gasparo Albertini, Giambattista Bettini

Koprsko stolno cerkev krasi devet oltarjev, ki so nastali med drugo polovico 17. in koncem 18. stoletja. Njihove različne provenience so posledica francoske okupacije Istre v začetku 19. stoletja, ko je na tem območju med letoma 1805 in 1806 prišlo do razpustitve večine cerkvenih ustanov in posledično do premikov cerkvene opreme. Pri tem je bila njena provenienca pogosto zabrisana. Na podlagi analize ohranjenih pisnih virov in obstoječih oltarjev lahko sedaj ugotovimo, da sta bila takrat v koprsko stolnico iz dominikanske cerkve prinesena današnja oltarja sv. Hieronima in sv. Barbare, iz servitske oltarja sv. Petra in Pavla ter sv. Križa, iz cerkve sv. Klare pa tabernakeljski oltar sv. Zakramenta. Od oltarjev, ki so v stolni cerkvi stali že pred prihodom nove opreme iz ukinjenih cerkva, pa so se ohranili oltar sv. Hieronima (1669–1670), delo beneškega arhitekta Alessandra Tremignona, danes poznan pod patronimijem Žalostne matere Božje, Massarijeva oltarja sv. Marka (1743–1749) in Brezmadežne (1748–1751; nekdanji oltar sv. Roka, zgornji del lesen iz 1806/1807) ter glavni oltar (1788–1790) piranskega kamnoseka Gaspara Albertinija.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Sara TURK, Baroque Altars in Koper Cathedral and Their Provenance

Keywords: Koper, Koper Cathedral, altar architecture, 17th century, 18th century, Alessandro Tremignon, Giorgio Massari, Gasparo Albertini, Giambattista Bettini

The marble altars in the Koper (Capodistria) cathedral were constructed between the second half of the 17th century and the end of the 18th century. Their heterogeneous provenance, which often remained unclear is a consequence of the French occupation that took place at the beginning of the 19th century. It resulted in the suppression of a large number of ecclesiastical institutions and the relocation of their furnishing to the cathedral and other still active churches in Koper. By analyzing historical records and altars present in the Koper cathedral, it was possible to determine their original location. The St. Jerome and St. Barbara altars were brought from the suppressed Dominican church, the altars of St. Peter and Paul and of the St. Cross came from the Servite Church, while the tabernacle altar of the Blessed Sacrament was brought to cathedral from the Church of St. Clare. The other remaining altars were originally planned and erected for the Koper cathedral before the arrival of the new equipment from the suppressed churches. The two altars of St. Mark (1743–1749) and of the Immaculate Conception (1748–1751, previously St. Roch, upper structure is wood, 1806/1807) were designed by Venetian architect Giorgio Massari, the former altar of St. Jerome (1669–1670), today known as the altar of Pietà, was designed by Alessandro Tremignon, and the main altar was constructed by Gasparo Albertini (1788–1790).

Damir TULIČ, Ponovno odkriti kardinal: delo Antonia Gaia za nekdanjo opatijo v Buscu

Ključne besede: Antonio Gai, kardinal Angelo Maria Querini, marmorna busta, beneško kiparstvo, 18. stoletje, Benetke

V bogatem opusu kiparja Antonia Gaia (Benetke, 1686–1769) je danes znanih le nekaj portretnih bust. Tommaso Temanza v svojem *Zibaldonu* med Gaievimi deli omenja tudi busto kardinala Angela Marie Querinija za benediktinsko opatijo Sant'Andrea di Busco, ki je nekoč stala med Oderzom in Ponte di Piave. Konec 18. stoletja je bil samostan ukinjen, njegova oprema razpršena, nekdanji kompleks s cerkvijo pa porušen. Na tem mestu so leta 1874 zgradili majhno kapelico, v njej pa je danes busta kardinala Querinija z originalnim spominskim napisom iz leta 1740. V članku je busta identificirana z busto, omenjeno v rokopisu Tommasa Temanze, in umeščena v Gaiev opus. Predpostavimo lahko, da je kipar za njeno izdelavo uporabil katero izmed grafičnih predlog z upodobitvijo prelata, morda prav tisto iz Musea Correr, ki jo izdelal Marco Alvise Pitteri. V leto 1740 datirana busta kardinala Querinija predstavlja pomembno dopolnitev Gaievega opusa portretnih bust.

Damir TULIČ, A Cardinal Rediscovered: the Sculpture of Antonio Gai for the Ex-Benedictine Abbey of Busco

Keywords: Antonio Gai, Cardinal Angelo Maria Querini, marble bust, Venetian sculpture, 18th century, Venice

In the rich oeuvre of sculptor Antonio Gai (Venice, 1686 – 1769) there are few portrait busts. Tomaso Temanza, in his *Zibaldon*, compiled in the 18th century, writes that Gai made a portrait bust of Cardinal Angelo Maria Querini for the Benedictine Abbey of Saint Andrew, which once stood between Oderzo and Ponte di Piave. At the end of the 18th century the Abby was abolished, its goods were scattered, and the convent with the church was demolished. In 1874 a small chapel was built on the site of the former Abbey. The marble bust of cardinal Querini with the commemorative inscription dating it in 1740 was then placed on the left wall of the small building. In this article the lost bust of Cardinal Angelo Maria Querini by Antonio Gai, mentioned in Temanza's manuscript, is recognised as the one situated in the chapel dating to the 19th century. For this sculpture Gai used one of the many existing prints representing cardinal Querini. He might have used the print by Marco Alvise Pitteri, since one of its copies is kept in the Museo Correr in Venice. The bust of cardinal Querini, dating to 1740, is an important contribution to the portrait catalogue by Antonio Gai.

Valentina PAVLIČ, Jožef Straub in problem avtorstva velikega oltarja v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici

Ključne besede: Jožef Straub, Jožef Holzinger, cerkev sv. Jožefa, Slovenska Bistrica, Zlata, baročni oltar, 18. stoletje, pozni opus

V prispevku je obravnavan veliki oltar v podružnični in romarski cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici. Avtorica zanika sprejeto datacijo oltarja v leto 1757/58 ter avtorstvo Jo-

žefa Holzingerja, kakor ju je predlagal Sergej Vrišer. Slogovna analiza in primerjave z dokumentiranimi in atribuiranimi deli obeh kiparjev, kakor tudi arhivski podatki, kažejo, da je avtor oltarja (in kipov) Jožef Straub. Oltar tako predstavlja (poleg kipov v župnijski cerkvi v Zlatarju) njegovo poslednje delo ter osvetljuje problematiko njegovega nasledstva – sodelovanje s kiparjem Jožefom Holzingerjem.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Valentina PAVLIČ, Joseph Straub and the Question of the Authorship of the High Altar in Saint Joseph Church in Slovenska Bistrica

Keywords: Joseph Straub, Joseph Holzinger, St. Joseph Church, Slovenska Bistrica, Zlatar, baroque altar, 18th century, late works

This article presents the high altar at the Church of Saint Joseph in Slovenska Bistrica. Its dating at 1757/58 and Jožef Holzinger's authorship – as suggested by Sergej Vrišer – have been accepted among art historians. The article, on contrary, argues for Joseph Straub's authorship on the basis of style analysis and comparisons with documented and attributed works by both sculptors. The archive sources were also taken into the consideration. The altar is Joseph Straub's last work (beside the sculptures for parish church in Zlatar, Croatia) and thus sheds new light on the question of Joseph Straub's succession – his collaboration with Joseph Holzinger.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Katja MAHNIČ, Razstava zbirke slik v Kranjskem deželnem muzeju 1914. Poskus rekonstrukcije razstavne strategije in njenega pomena

Ključne besede: Josip Mantuani, deželni muzej za Kranjsko, zbirka slik, razstava, razstavna strategija, muzeologija

Program reorganizacije Deželnega muzeja za Kranjsko je Josip Mantuani zasnoval na temelju svojega prepričanja, da je glavno poslanstvo modernega muzeja izobraževanje. Da bi mu muzej lahko uspešno sledil, je bilo treba urediti in raziskati njegove zbirke, predvsem pa ustrezno predstaviti javnosti. Ena od muzejskih zbirk, s katero se je posebej ukvarjal Mantuani, je bila zbirka slik. Na podlagi sistematičnega dopolnjevanja in raziskovanja mu je že v nekaj letih uspelo okrepiti zbirko, leta 1914 pa jo je v novi postavitvi predstavil tudi javnosti. Glede na rekonstrukcijo uporabljene razstavne strategije je šlo za prvo umetnostnozgodovinsko galerijo na Kranjskem.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Katja MAHNIČ, The Exhibition of the Collection of Paintings at the Carniolan Provincial Museum in 1914. An Attempt to Reconstruct Its Display Strategy and Significance

Keywords: Josip Mantuani, Carniolan Provincial Museum, painting collection, exhibition, display strategy, museology

Josip Mantuani founded his modernisation programme for the Carniolan Provincial Museum on his belief that the main mission of a modern museum is educational. In order for museum to achieve it successfully, it is necessary to arrange and research its

collections and, above all, properly present them to the public. One of the museum collections Mantuani was particularly concerned with was the painting collection. Based on systematic acquisition of new works of art and research he managed to significantly improve the collection in just a few years. In 1914 he also presented it in a modernized way. Based on the reconstruction of the display strategy he used this was the first Art History Gallery in Carniola.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Stanko KOKOLE, Vojeslav Molè in začetki umetnostnozgodovinskega študija grško-rimske antike na Univerzi v Ljubljani – I. del

Ključne besede: Vojeslav Molè, Univerza v Ljubljani, umetnostna zgodovina, klasična arheologija, zgodovina antičnih študijev

Vojeslav (oz. Wojsław) Molè (1886–1973) – ugledni slovenski in poljski umetnostni zgodovinar, ki je promoviral na dunajski univerzi leta 1912 – je kmalu po koncu prve svetovne vojne postal eden izmed prvih predavateljev klasične arheologije in bizantinske umetnostne zgodovine na novonastali Univerzi v Ljubljani (ustanovljeni leta 1919). Poleg kratke predstavitve njegove uspešne akademske kariere in opozorila na ključna objavljena dela se pričujoča razprava osredotoča na doslej odkrita pričevanja o vsebini Moletovih pionirskih predavanj in seminarjev, ki jih je med letoma 1920 in 1925 izvedel v Ljubljani še pred svojim odhodom na slovito Jagelonsko univerzo v Krakovu, kjer je bil zaposlen kot redni profesor od leta 1926 do leta 1939 (ter nato ponovno med letoma 1945 in 1960).

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Stanko KOKOLE, Vojeslav Molè and the Earliest Courses in Graeco-Roman Art at the University of Ljubljana – Part I

Keywords: Vojeslav Molè, University of Ljubljana, Art History, Classical Archaeology, History of Classical Studies

In the aftermath of the First World War Vojeslav (or Wojsław) Molè (1886–1973) – an outstanding Slovenian and Polish art historian, who received his PhD from the University of Vienna in 1912 – became one of the first teachers of Classical archaeology and Byzantine art history at the then fledgling University of Ljubljana (founded in 1919). In addition to briefly outlining his distinguished academic career and impressive publication record, this article places particular emphasis on the hitherto uncovered evidence regarding the content of Molè's pioneering lectures and seminars given between 1920 and 1925, that is prior to his departure from Ljubljana for the renowned Jagiellonian University in Cracow, where he subsequently taught as full professor from 1926 to 1939 (and again between 1945 and 1960).

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Ajda ŠEME, Program Narodne galerije ob štirideseti obletnici Komunistične partije Jugoslavije leta 1959 – začetek načrtne pedagoške dejavnosti?

Ključne besede: Umetnostna vzgoja, Narodna galerija, Komunistična partija Jugoslavije, pedagoški programi, potujoča razstava reprodukcij, kustos pedagog

V letu 1959 je Komunistična partija Jugoslavije obeležila štirideseto leto delovanja. V sodelovanju z različnimi ustanovami so želeli skozi celo slavnostno leto po vseh republikah pripraviti dogodke, s katerimi bi državljane seznanjali z revolucionarnim bojem KPJ. V Narodni galeriji so se v ta namen odločili organizirati potujočo razstavo reprodukcij umetnin iz stalne zbirke, ki je v slavnostnem letu potovala po ljubljanskih osnovnih in srednjih šolah. Pri tem za ravnatelja Karla Dobido ni bilo glavno vodilo upoštevanje političnih smernic, temveč ideja o muzejih in galerijah kot izobraževalnih ustanovah.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Ajda ŠEME, The National Gallery of Slovenia and Its 1959 Program Dedicated to the 40th Anniversary of the Communist Party of Yugoslavia – the Beginning of Planned Educational Activity?

Keywords: Art education, the National gallery of Slovenia, the Communist party of Yugoslavia, pedagogical programs, travelling exhibition of art reproductions, curator-educator

The Communist party of Yugoslavia (KPJ) celebrated its 40th anniversary in 1959. Their plan was to cooperate with various institutions and hold nationwide events that would remind the citizens of the KPJ's revolutionary fight for the entire commemorative year. The National Gallery of Slovenia decided to organize a travelling exhibition of art reproductions from its permanent collection, which was hosted in primary and secondary schools of Ljubljana. In doing so, the Gallery's director Karel Dobida was not motivated by politics, but rather by his idea to transform museums and galleries into educational institutions.
